

وزارت معارف

معمینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیه

معلم و مرکز ساینس

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

و تألیف کتب درسی

تعلیم و تربیه اسلامی

مذهب جعفری

صنف سوم

کتابهای درسی متعلق به وزارت معارف بوده
خرید و فروش آن در بازار جداً ممنوع است. با
متخلفین بر خورد قانونی صورت می گیرد.

سال چاپ: ۱۳۹۰ هـ. ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیة
معلم و مرکز ساینس
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

آموزش قرآن کریم و تعلیم و تربیة اسلامی مذهب جعفری

صنف سوم

سال چاپ: ۱۳۹۰ هـ. ش.

الف

نویسندگان:

محمد عزیز بختیاری، محمدباقر جعفری و سید عبداللطیف سجادی

ادیت و دیزاین:

صدیقه بختیاری

کمیتهٔ تدقیق:

اعضای علمی وزارت معارف:

محمد عزیز بختیاری، محمد باقر جعفری، سید عبدالوهاب رحمانی، یار محمد باقری، سید محمد حسین فرهنگ.

اعضای سایر ارگانها:

۱. سید حسین عالمی بلخی عضو کمیسیون عدلی و قضایی ولسی جرگه؛
۲. نعمت الله غفاری عضو کمیسیون امور دینی، معارف و تحصیلات عالی ولسی جرگه؛
۳. مولوی عبدالعزیز عضو کمیسیون امور دینی، فرهنگی، معارف و تحصیلات عالی ولسی جرگه؛
۴. قاضی نذیر احمد حنفی معاون کمیسیون تقنین ولسی جرگه؛
۵. سید عبداللطیف سجادی عضو شورای علمای شیعه؛
۶. مولوی عین النعیم عضو شورای علمای سرتاسری؛
۷. مولوی عنایت الله بلیغ عضو شورای علمای سرتاسری.

فهرست

مطالب

مضمون آموزش قرآن کریم

آموزش قرآن کریم ۱-۱۰

مضمون تعلیم و تربیه اسلامی

فصل اول: عقاید ۱۱-۲۸

فصل دوم: احکام ۲۹-۴۹

فصل سوم: آداب و اخلاق ۵۰-۵۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف معلمان و شاگردان عزیز،

تعلیم و تربیه اساس انکشاف و توسعه هر کشور را تشکیل می دهد، نصاب تعلیمی یکی از عناصر مهم تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی های معاصر جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و نیازمندی های جامعه همواره در حال تطوّر می باشد؛ بناء لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتابی که امروز در دسترس شما قرار دارد بنا بر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده است، موضوعات علمی مفید در آن اضافه شده است، فعال نگه داشتن شاگردان در عملیۀ تدریس جزء پلان تدریس گردیده است.

امیدوارم تدریس این کتاب با استفاده از روش های آموزش فعال مطابق رهنمود ها و پلان تعلیمی تعیین شده صورت گیرد، و اولیای شاگردان نیز در تعلیم و تربیه با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردیده، نتایج و دست آوردهای خوبی برای شاگردان و کشور ما داشته باشد.

من باور دارم که استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات دین مبین اسلام، حس وطن دوستی و معیار های علمی با در نظر داشت نیازمندی های مُبرم جامعه ما انکشاف نماید. در این عرصه از تمام شخصیت های علمی و دانشمندان تعلیم و تربیه کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائه نظریات و پیشنهادات سالم و مفید خویش مؤلفان ما را در بهبود بیشتر تألیف کتب درسی یاری نمایند. از همه دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشور های دوست که در تهیه و تدوین نصاب تعلیمی جدید و طبع و توزیع کتب درسی همکاری نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی می نمایم.

و من الله التوفیق

فاروق «وردک»

وزیر معارف جمهوری اسلامی افغانستان

آموزش قرآن کریم

۱

هجی خوانی

هدف

یادآوری هجی فوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره اخلاص را به صورت هجی بفوانید؟

سوره اخلاص را به صورت هجی بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ① اللَّهُ الصَّمَدُ ② لَمْ يَلِدْ ③ وَ لَمْ
يُولَدْ ④ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ⑤

فعالیت

۱. سوره اخلاص را به صورت هجی بخوانید.
۲. سوره اخلاص را از حفظ بخوانید.

هجي خوانی

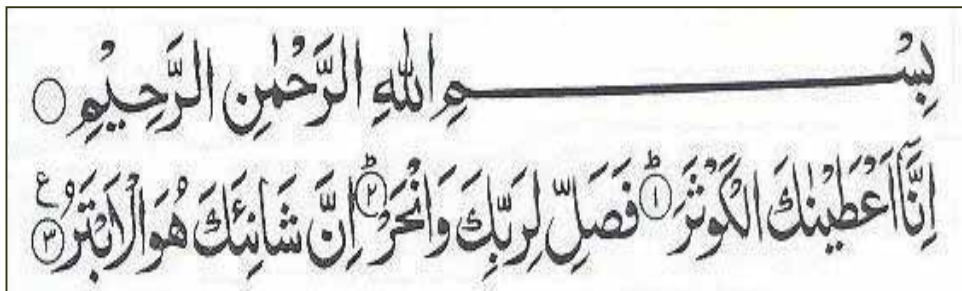
هدف

یادآوری هجی خوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره کوثر را به صورت هجی بفوانید؟

سوره کوثر را به صورت هجی بخوانید:

فعالیت

۱. سوره کوثر را به صورت هجی بخوانید.

۲. سوره کوثر را از حفظ بخوانید.

حفظ و روانخوانی

هدف

حفظ و روانخوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره کافرون را به صورت روان بخوانید؟

سوره کافرون را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۱ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۲
 وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۳ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ۴ وَلَا
 لَأَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۵ لَكُمْ دِينُكُمْ وَرِلِي دِينِي ۶

فعالیت

۱. سوره کافرون را به صورت روان بخوانید.
۲. سوره کافرون را حفظ نمایید.

حفظ و روانخوانی

هدف

حفظ و روانخوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره فلق را به صورت روان بخوانید؟

سوره فلق را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝۲ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا
 وَقَبَ ۝۳ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝۴ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝۵

فعالیت

۱. سوره فلق را به صورت روان بخوانید.
۲. سوره فلق را حفظ نمایید.

حفظ و روانخوانی

هدف

حفظ و روانخوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره ناس را به صورت روان بخوانید؟

سوره ناس را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○
 قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۱ مَلِكِ النَّاسِ ۲ إِلَهِ النَّاسِ ۳
 مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۴ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي
 صُدُورِ النَّاسِ ۵ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۶

فعالیت

۱. سوره ناس را به صورت روان بخوانید.
۲. سوره ناس را حفظ نمایید.

روانخوانی

هدف

روانفوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سورة عصر را به صورت روان بفوانید؟

سورة عصر را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَصْرِ ۝ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ۝

فعالیت

سورة عصر را به صورت روان بخوانید.

روانخوانی

هدف

روانفوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره نصر را به صورت روان بفوانید؟

سوره نصر را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ۝ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ
 اللَّهِ أَفْوَاجًا ۝ قَسَبَ جَهَنَّمَ بِحَمْدِ رَبِّكَ ۝ وَاسْتَغْفِرُهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝^٤

فعالیت

سوره نصر را به صورت روان بخوانید.

روانخوانی

هدف

روانفوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می‌توانید سوره قدر را به صورت روان بفوانید؟

سوره قدر را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○
 إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۗ لَيْلَةُ
 الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۖ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا
 بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ۗ سَلَامٌ تَنْزِيلُهَا حَتَّىٰ مَطَلَعِ الْفَجْرِ ۗ

فعالیت

سوره قدر را به صورت روان بخوانید.

روانخوانی

هدف

روانفوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می توانید سوره زلزال را به صورت روان بفوانید؟

سوره زلزال را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○
 إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ① وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ②
 وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ③ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ④ يَا نَبِيَّ
 رَبِّكَ أَوْحَى لَهَا ⑤ يَوْمَئِذٍ يُصْدِرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا ⑥ لِيُرَوْا
 أَعْمَالَهُمْ ⑦ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ⑧ وَمَنْ
 يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ⑨

فعالیت

سوره زلزال را به صورت روان بخوانید.

روانخوانی

هدف

روانفوانی قرآن کریم.

پرسش

- آیا شما می توانید سورة عادیات را به صورت روان بفوانید؟

سورة عادیات را به صورت روان بخوانید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالْعَدِيَّتِ صُبْحًا^١ فَالْمُورِيَّتِ قَدْحًا^٢ فَالْمُغِيْرَتِ صُبْحًا^٣
 فَالْتَرْنَ بِهِ نَقْعًا^٤ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا^٥ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ
 لَكَنُودٌ^٦ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ^٧ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ^٨
 أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ^٩ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ^{١٠}
 إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ^{١١}

فعالیت

سورة عادیات را به صورت روان بخوانید

تعلیم و تربیه اسلامی

فصل اول: عقاید

۱

اصول دین

هدف

شناخت اصول دین

پرسش‌ها

- آیا اصول دین را می‌شناسید؟
- آیا می‌توانید آنها را توضیح دهید؟

شما در صنف دوم خواندید که اصول دین و اصول مذهب ما پنج است:

- ۱- **توحید**، یعنی ایمان به یگانگی خداوند. توحید از اصول دین اسلام است. هر کسی که به یگانگی خداوند ایمان نداشته باشد، مسلمان نیست.
- ۲- **عدل**، یعنی خداوند متعال عادل است و ظالم نیست. مسلمانان به عدالت خداوند ایمان دارند. ما ایمان داریم که خداوند به هیچ کسی ظلم نمی‌کند و همه کارهای او بر اساس عدالت استوار است.

۳- **نبوت**، یعنی ایمان به اینکه خداوند پیامبران زیادی را برای راهنمایی بشر فرستاده است. ما به همه پیامبران خداوند ایمان داریم. پیامبر ما حضرت محمد مصطفی (ص) می باشد. کسی که به نبوت حضرت محمد (ص) ایمان نیاورده باشد، مسلمان نیست.

۴- **امامت**، یعنی اینکه بعد از پیامبر اسلام، دوازده امام از خانواده پیامبر برای بیان ارشادات دین مبین اسلام وظیفه داشته اند. امامت از اصول مذهب شیعه می باشد.

۵- **معاد**، یعنی انسان ها بعد از مردن دوباره زنده می شوند و اعمال آنها در روز قیامت حساب می شود. معاد از اصول دین اسلام است و هر کسی که به معاد ایمان نداشته باشد، مسلمان نیست.

فعالیت

۱. شما از این درس چه فهمیده اید؟ فاصله آنرا در پنج سطر بنویسید.
۲. به نظر شما این پنج اصل، چگونه رابطه ای با یکدیگر دارند؟ در دو سطر توضیح دهید.

ارزیابی

معلم معترم فعالیت شماره یک شاگردان را به دقت مطالعه نموده و ببیند که شاگردان برداشت درستی از پنج بنای اسلامی دارند یا خیر؟

کلمه طيبه

هدف

آشنایی با کلمه طيبه لا اله الا الله محمد رسول الله.

پرسش‌ها

- آیا کلمه طيبه لا اله الا الله محمد رسول الله را می‌دانید؟
- آیا معنی آنرا می‌دانید؟

سال گذشته یاد گرفتیم که انسان با گفتن کلمه طيبه «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» مسلمان می‌شود. معنای آن این است که: «هیچ معبودی جز خدای تعالی لایق عبادت نیست و حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم فرستاده و رسول خداوند است».

گفتن کلمه طيبه بسیار مهم است، چون انسان با گفتن آن از پیروی هر دین باطل و عقیده غلط دوری می‌کند و تنها به خدای یگانه که خالق همه موجودات است، ایمان می‌آورد و به نبوت حضرت محمد (ص) که خاتم پیامبران است اعتراف می‌کند. کسی که به این جمله کوتاه ولی بااهمیت ایمان بیاورد، از دینی پیروی می‌کند که خداوند توسط حضرت محمد (ص) برای هدایت بشر فرستاده است. دین اسلام یک دین کامل است که تا روز قیامت

باقی است و بعد از آن دین دیگری از طرف خداوند نیامده و نمی‌آید. اسلام هم برای ادارهٔ امور دنیوی ما طرح و برنامه دارد و هم برای آخرت ما. هر جامعه‌ای که دین مبین اسلام را به خوبی مراعات کند و بدون کمی و زیادی آنرا در زندگی خود پیاده کند؛ هم در دنیا سعادت‌مند خواهد شد و هم در آخرت.

فعالیت

۱. معنای کلمه طیبه را یاد بگیرید.
۲. اهمیت کلمه طیبه را در سه سطر بنویسید.

ارزیابی

- ۱- آیا شاگردان معنی کلمه طیبه را یاد گرفته‌اند؟
- ۲- آیا شاگردان می‌توانند اهمیت کلمه طیبه را آنگونه که در درس آمده، توضیح دهند؟

هدف

شناخت فراوند یگانه

پرسش‌ها

- آیا فراوند جل جلاله را می‌شناسید؟
- چرا باید به فراوند تعالی ایمان داشته باشیم؟

اولین اصل از اصول پنجگانهٔ مذهب ما، توحید است. توحید یعنی ایمان به خدای یگانه. ما مسلمانان به خدای یکتا ایمان داریم. خداوند جلّ جلالهٔ نعمت‌های زیادی به ما داده است. آب، غذاها و میوه‌های خوش‌مزه‌ای را که ما می‌خوریم، خداوند برای ما آفریده است. خداوند به ما پدر و مادر مهربان داده است که از ما مواظبت می‌کنند. خداوند مهربان بندگان خود را خیلی دوست دارد و نعمت‌های زیادی را در اختیار آنها قرار داده تا از آنها به خوبی استفاده کنند. خداوند پیامبران خود را فرستاده تا راه صحیح زندگی را به انسان‌ها نشان دهند.

خداوند^(ج) دانا و توانا است. همه موجودات را خداوند آفریده است. خداوند جهانی به این بزرگی را آفریده است. آیا تا به حال فکر کرده‌اید که گل‌های زیبای باغچهٔ شما را چه کسی آفریده

است؟ غیر از خداوند حکیم و توانا چه کسی می‌تواند گل‌های به
این زیبایی و قشنگی را بیافریند؟

فعالیت

۱. نعمت‌هایی را که خداوند به شما داده، در یک صفحه لیست کنید.
۲. شاگردان در گروه‌های چهار الی پنج نفری لیست‌های خود را به ترتیب اولویت منظم کنند.
۳. شاگردان در گروه‌های پنج نفری روی یکی از مفلوقات خداوند بحث کنند که چگونه بر وجود خداوند دلالت می‌کند و سپس نماینده هر گروه استدلال خود را در صنف بیان کند و دیگران در مورد استدلال او قضاوت کنند.

ارزیابی

- ۱- آیا شاگردان می‌توانند عظمت و بزرگی خداوند را تشریح نمایند؟
- ۲- آیا شاگردان می‌توانند برخی از نعمت‌های خداوند را بشمارند؟

هدف

آشنایی با عدالت فراوند جل جلاله

پرسش‌ها

- آیا معنی عدالت را می‌دانید؟
- آیا می‌دانید که فراوند عادل است و به کسی ظلم نمی‌کند؟

دومین اصل از اصول پنج‌گانه، عدل الهی است. ما عقیده داریم که خداوند بزرگ عادل است و به هیچ یک از بندگان خود ظلم و ستم نمی‌کند (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا یعنی خداوند در حق مردم اصلاً ظلم نمی‌کند [سوره یونس/۴۴]). کسی که ظلم و ستم بر کس دیگر روا می‌دارد یا به خاطر جهل و نادانی‌اش است و یا به خاطر نیازمندی‌اش به حقوق دیگران. به عنوان مثال، وقتی کسی ظلم می‌کند یا نمی‌داند که ظلم کار بدی است و یا به خاطر این است که با این کار می‌خواهد چیزی را به دست بیاورد که ندارد و به آن نیاز دارد. اما چون خداوند بزرگ هم به همه چیز علم دارد و هم هیچ نقصی ندارد و محتاج نیست، نیازی ندارد که به کسی ظلم و ستم روا دارد.

از اینجا می‌آموزیم که عدالت کار بسیار خوبی است و بندگان خوب خداوند باید با عدل و انصاف با مردم رفتار کنند (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ يَعْنِي خَدَاوَنَد بَه عَدَل وَ اِحْسَان دستور می‌دهد [نحل/۹۰]). ظلم و ستم کار بسیار بدی است و بندگان خداوند باید از آن اجتناب و دوری نمایند. خداوند مهربان نیز در قرآن کریم بارها فرموده است که خداوند انسان‌های عادل را دوست دارد (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ يَعْنِي خَدَاوَنَد عَدَالَتِ پِيشْگَان را دوست دارد [مائده/۴۲]) و آدم‌های ظالم و ستمگر را دوست ندارد (وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ يَعْنِي خَدَاوَنَد ظَالَمِينَ را دوست ندارد [آل عمران/۵۷]).

فعالیت

۱. توضیح دهید که خداوند چگونه عادل است و ظلم نمی‌کند؟
۲. به نظر شما چرا خداوند عادل است؟

ارزیابی

۱. آیا شما معنی درست عدل الهی را فهمیده‌اید؟
۲. آیا می‌توانید دلیل آنرا توضیح دهید؟

پیامبران الهی و کتب آسمانی

هدف

آشنایی با پیامبران الهی و کتابهای آسمانی.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که پیامبران الهی چه کسانی هستند؟
- آیا می‌دانید که فرآوند هند کتاب برای رهنمایی انسانها ارسال کرده است؟

می‌دانید که سومین اصل از اصول پنجگانه، نبوت است. نبوت یعنی اینکه خداوند بزرگ پیامبران خود را برای رهنمایی انسانها فرستاده است. خداوند در حدود یکصد و بیست و چهار هزار پیغمبر را از اول تاریخ بشر تا کنون فرستاده است که اولین آنها حضرت آدم علیه‌السلام و آخرین آنها حضرت محمد مصطفی صلی‌الله علیه و آله و سلم می‌باشد. ما به همه پیامبران الهی ایمان داریم.

خداوند چون بندگان خود را دوست دارد، نمی‌خواهد آنها گمراه شوند و به همین خاطر پیامبران را که بهترین و کامل‌ترین انسانها هستند در میان آنها می‌فرستد و دین خود را که بهترین راه زندگی است، توسط آنها به مردم آموزش می‌دهد. حضرت

محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم پیامبر گرامی اسلام است. حضرت محمد (ص) خاتم انبیاء، سرور پیامبران و بهترین آنها است. او از همه انسانها شریفتر و گرامیتر است و در اخلاق، کمال و بزرگی کسی به او نمی‌رسد.

کتاب های آسمانی عبارتند از:

۱. تورات که بر حضرت موسی علیه السلام نازل گردید.
۲. زبور که بر حضرت داود علیه السلام نازل شد.
۳. انجیل که بر حضرت عیسی علیه السلام نازل گردید.
۴. قرآن کریم که بر حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم نازل شده است.

فعالیت

شاگردان به چند گروه تقسیم شوند. هر گروه ۵ سوال از متن درس تهیه کنند و سپس نماینده هر گروه در صنف از اعضای گروه‌های دیگر سوال کنند. معلم نمرات هر گروه را بر روی تخته ثبت نموده و در آخر، گروهها را بر اساس جوابهایی که داده‌اند نمره بدهد.

ارزیابی

۱. خداوند یکصد و پیامبر فرستاده است.
۲. تورات کتاب حضرت است.
۳. خداوند پیامبران را برای انسانها فرستاده است.

نبی رحمت

هدف

آشنایی با شفصیت پیامبر بزرگ اسلام صلی الله علیه وآله وسلم.

پرسش‌ها

- پیامبر اکرم را چقدر می‌شناسید؟
- آیا می‌دانید که چگونه بر پیامبر اکرم (ص) صلوات بفرستید؟

پیامبر بزرگوار ما، حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم - از دوران کودکی یک انسان پاک، درستکار و مهربان بود. به همین خاطر، خداوند او را به پیامبری برگزید و پیام‌های خود را برای او فرستاد تا به همه انسان‌ها برساند. او همیشه انسان‌ها را به نیکی و نیکوکاری دعوت می‌کرد.

حضرت محمد صلی الله علیه وآله وسلم قبل از آنکه به پیامبری مبعوث شود، در میان مردم به امانتداری و درستکاری مشهور بود. به همین خاطر، همه مردم به آن حضرت، محمد امین (امانتدار) می‌گفتند. زمانی که پیامبر اسلام از ظلم و ستم مشرکان مکه به تنگ آمد و مأمور شد زادگاه خود را ترک گفته و به طور مخفیانه به یثرب (مدینه) مهاجرت نماید، خانه‌اش پر از امانت مردم

بود و به حضرت علی وظیفه داد که امانت‌های مردم را به صاحبانش برگرداند.

ما پیامبر خود را خیلی دوست داریم و همیشه از او با احترام و بزرگی یاد می‌کنیم. خداوند بزرگ و فرشتگان بر او صلوات فرستاده و خداوند به ما نیز دستور داده که بر او صلوات بفرستیم.^۱ به همین خاطر هر وقت نام مبارک آن حضرت را می‌شنویم، بر او صلوات می‌فرستیم: **اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ**.

فعالیت

۱. با استفاده از کتابخانه مکتب و یا با کمک امام مسجد، ده خط درباره زندگی پیامبر گرامی اسلام بنویسید.
۲. صلوات را حفظ کنید و به طور دسته جمعی در صنف بخوانید.

ارزیابی

- معلم مقترم ۱- در باره شخصیت پیامبر گرامی اسلام از شاگردان سوال شود.
- ۲- از شاگردان سوال شود که صلوات را حفظ کرده‌اند یا خیر؟

۱. إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا (احزاب/۵۶)

هدف

آشنایی با اصول مذهب، به خصوص امامت.

پرسش‌ها

- آیا معنی امامت را می‌دانید؟
- آیا می‌دانید که امامان چند نفر اند؟

خداوند پیامبر خود را فرستاد تا دین اسلام را به مردم جهان برساند و انسانها را هدایت فرماید. پیامبر مکرم اسلام مدت بیست و سه سال تلاش و مجاهدت نمود تا دین مبین اسلام را آنگونه که خداوند می‌خواست به بندگانش برساند. حضرت محمد مصطفی (ص) رسالت خود را تمام کرد و دین خداوند را به بندگانش ابلاغ نمود. خداوند در قرآن کریم تمام مسایل دینی را به صورت کلی بیان فرموده است و رسول خدا نیز آنها را برای مردم تشریح می‌فرمودند. اما تشریح همه جزئیات به خصوص برای نسل‌های بعدی نیاز به افرادی عالم و راستکار داشت که بعد از رحلت رسول اکرم این کار مهم را انجام دهند. رسول مکرم اسلام در حدیثی فرموده است: من دو چیز گرانبها را در میان شما باقی می‌گذارم: کتاب خدا و عترتم (یعنی اهل بیت) و اگر از آن دو

فاصله نگیرید هرگز گمراه نمی‌شوید. امامان معصوم دوازده نفرند که اول آنها امام علی و آخر آنها حضرت مهدی امام زمان است. نام‌های امامان را در صنف دوم یاد گرفتید. برای یادآوری بازهم نام‌های ائمه را مرور می‌کنیم:

۱. امام علی ^(ع)	۷. امام موسی کاظم ^(ع)
۲. امام حسن ^(ع)	۸. امام رضا ^(ع)
۳. امام حسین ^(ع)	۹. امام محمد تقی ^(ع)
۴. امام زین العابدین ^(ع)	۱۰. امام علی النقی ^(ع)
۵. امام محمد باقر ^(ع)	۱۱. امام حسن عسکری ^(ع)
۶. امام جعفر صادق ^(ع)	۱۲. امام مهدی ^(ع)

در سال‌های بعد با زندگی و شخصیت ائمه اهل بیت آشنا خواهیم شد.

فعالیت

۱. فلامنه درس را در پنج سطر بنویسید.

۲. وظیفه امامان را توضیح دهید.

معاد یا روز رستاخیز

هدف

آشنایی با مفهوم و پلوتگی معاد.

پرسش‌ها

- آیا معنی معاد را می‌دانید؟
- آیا می‌دانید که خداوند در روز قیامت با نیکوکاران و بدکاران چگونه رفتار می‌کند؟

پنجمین اصل از اصول پنجگانه دین و مذهب ما معاد است. معاد یعنی زنده شدن در روز قیامت. خداوند انسانها را بعد از مرگ در روز معینی دوباره زنده می‌کند. نام آن روز قیامت است. در روز قیامت همه انسانها دوباره زنده می‌شوند. چون خداوند عادل است و به هیچ کسی ظلم نمی‌کند، در روز قیامت به نیکوکاران پاداش و بدکاران و گناهکاران را عذاب می‌دهد. در آن روز نیکوکاران بسیار خوشحالند و از نتیجه اعمال خود راضی‌اند ولی گناهکاران به شدت غمگین و ناراحت‌اند. هر کس در دنیا کار خوب انجام داده باشد نتیجه آن را در روز قیامت می‌بیند و هر کس کار بد انجام داده باشد، نتیجه آن را می‌بیند. نیکوکاران باعزت و احترام به بهشت می‌روند و گناهکاران با ذلت و خواری به جهنم برده می‌شوند. بهشت جایی است که همه نوع نعمتهای الهی در آن

وجود دارد ولی جهنم که جای بدکاران است، پر از آتش است و جهنمی‌ها در آن به بدترین عذابها گرفتارند. پس ما باید تلاش کنیم تا به دستورات دین مبین اسلام به خوبی عمل کنیم تا از بندگان خوب خداوند باشیم و در روز قیامت شاد و خرسند باشیم و از نعمتهای بهشتی بهره‌مند گردیم.

فعالیت

۱. روز قیامت نام‌های دیگری نیز دارد. با کمک والدین و امام مسجر نام‌های دیگر آن روز را بنویسید.
۲. پنج قط در باره روز قیامت بنویسید.

ارزیابی

۱. در روز قیامت به بهشت می‌روند و به جهنم برده می‌شوند.
۲. در قیامت همه انسان‌ها دوباره می‌شوند.
۳. شاگردان به سه دسته تقسیم شوند و یک دسته روز قیامت، دسته دیگر بهشت و دسته سوم جهنم را تشریح کند. معلم به هر یک نمره دهد.

جهان غیب

هدف

آشنایی با مفهوم غیب و درک ضرورت ایمان به امور غیبی.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که غیب چیست؟
- چرا یک مسلمان باید به غیب ایمان داشته باشد؟

مخلوقات خداوند خیلی زیاد است و عالم هستی آنقدر بزرگ است که تصور آن برای انسان مشکل است. سیارات زیادی را خداوند آفریده که بعضی از آنها از زمین بسیار زیاد دور است. از طرف دیگر، جهان هستی تنها چیزهایی نیست که ما می‌توانیم ببینیم بلکه خداوند خیلی از موجودات را طوری آفریده است که انسان نمی‌تواند آنها را ببیند. چیزهایی را که وجود دارند ولی انسان نمی‌تواند آنها را در این جهان با چشم ببیند، غیبی می‌گویند چون از نظر انسان غایب است. خداوند توسط پیامبران خود ما را از این موجودات غیبی باخبر ساخته است. ما مسلمانان به این موجودات غیبی ایمان داریم. مثلاً موجودات ذیل از چشم ما غایب است ولی ما به وجود آنها ایمان داریم:

۱- ملائکه (گرچه ملائکه خیلی زیاد است، ولی مشهورترین آنها عبارتند از جبرائیل، میکائیل، عزرائیل و اسرافیل).

۲- روز قیامت.

۳- بهشت و جهنم.

فعالیت

۱. شاگردان با کمک والدین و امام مسجد، موجودات دیگری را که وجود دارند ولی از نظر ما غایب است، لیست کنند.
۲. در متن درس دقت کنند و بگویند که انسان از کجا می فهمد که چیزهایی وجود دارد که انسان آنها را نمی بیند.

ارزیابی

۱. جهان غیب جهانی است که دارد ولی ما آن را با چشم نمی بینیم.
۲. ملائکه مشهور خداوند عبارتند از: جبرائیل، میکائیل، و
۳. کسانی که در کشورهای دور زندگی می کنند، غیبی

فصل دوم: احکام

۱۰

واجبات وضو

هدف

آشنایی با واجبات وضو.

پرسش‌ها

- واجبات وضو یعنی چه؟
- کدام کارهای وضو واجب است؟

در سال گذشته یاد گرفتیم که چگونه وضو بگیریم. خوب است بدانیم که کارهایی که در وضو انجام می‌دهیم به دو قسم است: یک قسم کارهایی است که انجام دادن آنها واجب است و اگر آنها را ترک کنیم و انجام ندهیم وضو باطل می‌شود. قسم دوم کارهایی است که انجام دادن آنها مستحب است، یعنی اگر انجام دهیم بهتر است و اگر انجام ندهیم وضو باطل نمی‌شود. اکنون توجه کنیم که کدام کارها در وضو واجب است:

۱. نیت. زمانی که می‌خواهیم وضو بگیریم نیت می‌کنیم که وضو می‌گیرم قربتاً الی الله. لازم نیست آنرا با زبان بگوییم بلکه در دل کفایت می‌کند.

۲. شستن صورت. طول آن از محل روئیدن مو در پیشانی تا زیر زرخ است و عرض آن به اندازه بین شست و انگشت میانه.

۳. شستن دست راست. از آرنج تا سر انگشتان.

۴. شستن دست چپ. از آرنج تا سر انگشتان.

۵. مسح سر. پیش سر را از بالا به پایین مسح می‌کنیم.

۶. مسح پاها. اول روی پای راست را از سر انگشتان تا بند پا با دست راست مسح می‌کنیم و سپس پای چپ را با دست چپ به همین صورت مسح می‌کنیم.

۷. ترتیب. همه کارها را به همین ترتیبی که گفته شد انجام می‌دهیم یعنی از نیت و شستن صورت شروع می‌کنیم و با مسح پای چپ تمام می‌کنیم.

۸. موالات. یعنی تمام کارهای وضو را یکی بعد از دیگری و بدون فاصله زیاد انجام می‌دهیم.

فعالیت

۱. فرق بین واجبات و مستحبات وضو را توضیح دهید.
۲. واجبات وضو را در کتابچه خود یادداشت نموده و آنها را تکراراً بخوانید.

ارزیابی

۱. واجبات وضو به آن کارهایی گفته می‌شود که اگر وضو باطل می‌شود.
۲. مسح سر یکی از وضو است.

مستحبات وضو

هدف

آشنایی با مستحبات وضو.

پرسش‌ها

- مستحبات وضو یعنی چه؟
- کدام کارهای وضو مستحب است؟

در درس قبل خواندیم که مستحبات وضو به چیزهایی گفته می‌شود که اگر در وضو انجام دهیم ثواب دارد ولی اگر انجام ندهیم، وضو باطل نمی‌شود. برخی از مستحبات وضو را در اینجا می‌خوانیم:

۱. مسواک. قبل از وضو دندانهای خود را مسواک می‌زنیم و پاک می‌کنیم. پیامبر اکرم (ص) مسلمانان را توصیه می‌کرد که مسواک بزنند. حتی در یک حدیث می‌فرماید اگر برای امتم باعث مشقت نمی‌شد، مسواک را قبل از هر نماز واجب می‌کردم.
۲. گفتن بسم‌الله. وضو را با گفتن بسم‌الله آغاز می‌کنیم.
۳. شستن دو دست. قبل از وضو هر دو دست خود را تا بندها می‌شوئیم.

۴. مضمضه. سه بار دهان خود را با آب می شوئیم.

۵. استنشاق. سه بار بینی خود را با آب می شوئیم.

فعالیت

۱. مستحبات وضو را در کتابچه خود یادداشت نموده و تکراراً بخوانید.
۲. از امام مسجد خود سوال نموده و چند مورد دیگر از مستحبات وضو را در کتابچه خود یادداشت نمایید.
۳. شاگردان در صنف وضو را تمثیل نموده و بگویند که کدام کارها واجب و کدام کارها مستحب است.

ارزیابی

۱. اگر مستحبات وضو را انجام ندهیم وضو باطل است.
۲. مضمضه در وضو است.
۳. استنشاق در وضو واجب است.

موجبات و مبطلات وضو

هدف

آشنایی با مبطلات وضو.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید در چه مواقعی وضو گرفتن واجب است؟
- چه چیزهایی وضو را باطل می‌کند؟

وضو گرفتن را قبلاً یاد گرفته‌ایم. وضو گرفتن همیشه کار خوبی است و ثواب دارد اما بعضی اوقات وضو گرفتن واجب می‌شود. مثلاً وقتی می‌خواهیم نماز بخوانیم باید وضو داشته باشیم و بدون وضو نماز باطل است. همین‌طور، وقتی خط قرآن کریم را لمس می‌کنیم باید وضو داشته باشیم و بدون وضو دست زدن به خط قرآن کریم حرام است. دست زدن به اسمای خداوند، نام پیغمبر^(ص) و ائمه معصوم نیز جایز نیست و اگر کسی بخواهد به آنها دست بزند باید وضو بگیرد.

آیا می‌دانید وقتی که وضو می‌گیریم، وضوی ما تا کی دوام پیدا می‌کند؟ وضوی ما تا وقتی دوام پیدا می‌کند که برخی کارها را انجام نداده باشیم. کارهایی که وضو را باطل می‌کند، مبطلات وضو نامیده می‌شود. بعضی از مبطلات وضو عبارتند از:

- ۱- ادرار کردن.
- ۲- مدفوع کردن.
- ۳- خارج شدن باد از مخرج غایط.
- ۴- خوابیدن، به نحوی که گوش نشنود و چشم نبیند.
- ۵- چیزهایی که عقل را زایل می‌کنند، مانند: دیوانگی، مستی و بیهوشی.

فعالیت

۱. برای چه کارهایی باید وضو گرفت؟
۲. مبطلات وضو را در کتابچه فور بنویسید.

ارزیابی

۱. مبطلات وضو به کارهایی گفته می‌شود که اگر انجام دادیم وضوی ما می‌شود.
۲. یکی از مبطلات وضو است.
۳. ثواب در صورتی وضو را باطل می‌کند که

هدف

آشنایی با فواید نماز.

پرسش‌ها

- به نظر شما نماز چه اثر معنوی برای ما دارد؟
- آیا نماز فایده اجتماعی نیز دارد؟

ما مسلمانان به دستور خداوند متعال در یک شبانه روز پنج نماز می‌خوانیم. انسان وقتی نماز می‌خواند خداوند متعال را عبادت و پرستش می‌کند. عبادت خداوند باعث کمال انسان می‌شود، چون انسان وقتی عبادت می‌کند با خداوند بزرگ ارتباط برقرار می‌کند. خداوند هیچ نیازی به انسان و یا عبادت او ندارد، بلکه انسان به خداوند نیاز دارد.

نماز والاترین نوع عبادت خداوند است. نماز عمود و ستون دین است. اگر نماز انسان قبول شود سایر اعمال او نیز قبول می‌شود و اگر نماز قبول نشود، سایر اعمال نیز قبول نمی‌شود. نماز معراج مؤمن است، یعنی روح انسان با نماز اوج می‌گیرد و به مقام‌های معنوی بلندی می‌رسد. کسی که نماز می‌خواند دست به هیچ کار بدی نمی‌زند و از گناهان دوری می‌کند. به همین خاطر

خداوند می‌فرماید: **اقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ** [عنکبوت/۴۵]. یعنی نماز بخوان، نماز خواندن [انسان را] از فحشاء و منکر باز می‌دارد. در یک جامعه اسلامی که همه مردم نماز می‌خوانند، کسی به کسی ضرر نمی‌رساند و کسی به اموال عمومی خیانت نمی‌کند و همه مردم کارها و وظایف خود را به خوبی انجام می‌دهند.

بنا بر این، اگر انسان به طور صحیح و با شرایطی که در دین مبین اسلام بیان شده، نماز بخواند، هم نفس و اخلاق او اصلاح می‌شود و هم جامعه اصلاح شده و ترقی می‌نماید.

فعالیت

۱. اهمیت فردی نماز را در سه سطر بنویسید.
۲. اهمیت اجتماعی نماز را در سه سطر بنویسید.
۳. توضیح دهید که چگونه نماز از فساد و فحشاء جلوگیری می‌کند.

شرایط صحت نماز

هدف

آشنایی با شرایط صحت نماز.

پرسش‌ها

- آیا با هر نوع لباسی می‌توان نماز خواند؟
- آیا می‌دانید که چه کارهایی باید انجام دهیم تا نماز ما صحیح باشد؟

خداوند متعال خیلی بزرگ است. همه موجودات در برابر بزرگی و عظمت او بسیار کوچک و ناچیز است. اما خداوند بزرگ مانند پادشاهان، دروازه‌های خود را بر روی مردم نبسته بلکه به همه انسان‌ها دستور داده که روزی پنج بار به درگاه پر عظمت او رفته و با او ملاقات نموده و سخن بگویند. البته، خداوند مهربان برای این ملاقات شرایطی معین کرده است، یعنی از ما خواسته است که خود را پاک و آراسته نموده و با نظم و برنامه مشخص به ملاقات او برویم. برخی از این شرایط عبارتند از:

۱. **وضو داشتن.** نمازگزار باید وضو داشته باشد و نمی‌تواند بدون وضو نماز بخواند.
۲. **پاکیزگی.** بدن، لباس و مکان (بخصوص مکان سجده) نمازگزار باید پاک باشد، یعنی به نجاست آلوده نباشد.

۳. پوشش اسلامی. نمازگزار نباید برهنه باشد. حداقل پوشش ضروری برای مردان این است که از ناف تا زانو پوشیده باشد. اما برای زنان پوشش تمام بدن لازم است، به جز صورت و هردو دست تا بندها و هردو پا تا بندها.
۴. غصبی نبودن لباس و مکان. لباس و مکان باید مال خود شخص باشد و یا از صاحبش اجازه گرفته باشد. پس اگر کسی مال دیگران را دزدیده باشد و یا به زور گرفته باشد، نمی‌تواند با آن نماز بخواند.
۵. رعایت وقت. نمازهای پنجگانه اوقات مخصوصی دارد که هرکدام باید در وقت خود خوانده شود. اوقات نماز را در صنف دوم خواندیم.
۶. مکان مناسب. مکان نماز باید ثابت باشد، یعنی پست و بلند و یا لرزان نباشد.

فعالیت

۱. شاگردان به گروه‌های پنج نفری تقسیم شوند و درباره محتوای درس باهم گفتگو کنند.
۲. از هر گروه یک نفر نماینده انتخاب شود و فاصله درس را در صنف برای همه شاگردان بیان کند.
۳. شرایط صحت نماز را حفظ کنید.

ارزیابی

۱. اگر عمداً یکی از شرایط فوق‌الذکر را در نماز رعایت نکنیم نماز ما است.
۲. مردان در نماز حداقل باید خود را بپوشانند.
۳. زنان در نماز باید خود را بپوشانند.

واجبات و ارکان نماز

هدف

آشنایی با واجبات نماز.

پرسش‌ها

- به نظر شما واجبات و ارکان نماز کدامند و چه تفاوتی بین واجبات و ارکان وجود دارد؟
- اگر برفی از واجبات نماز را ترک کنیم، نماز باطل می‌شود؟

کارهایی که ما در نماز انجام می‌دهیم یا الزامی است و یا غیرالزامی. کارهایی غیرالزامی مستحبات نمازند یعنی اگر انجام شوند ثواب دارند و اگر ترک شوند گناه ندارد. کارهای الزامی نیز دو قسم‌اند:

۱) کارهایی که اگر به طور غیرعمدی کم یا زیاد شوند نماز باطل نمی‌شوند ولی اگر عمداً کم یا زیاد شوند نماز باطل می‌شود. به این اجزای نماز واجبات نماز گفته می‌شوند.

۲) کارهایی که اگر به طور عمدی یا غیرعمدی کم یا زیاد شوند نماز باطل می‌شوند. به این اجزای نماز ارکان نماز گفته می‌شود. برخی از مهم‌ترین واجبات و ارکان نماز را در این درس می‌خوانیم:

واجبات نماز یازده چیزند:

۱. نیت، یعنی قصد نماز را داشتن.

۲. قیام، یعنی ایستادن به نماز.
۳. تکبیرة الاحرام، یعنی الله اکبر گفتن در شروع نماز.
۴. قرائت، یعنی خواندن سوره حمد و یک سوره دیگر.
۵. رکوع یا خم شدن در برابر خداوند.
۶. سجود، یا به زمین افتادن در برابر خداوند.
۷. ذکر، یعنی در حال رکوع و سجود ذکر یا دعا خواندن.
۸. تشهد.
۹. سلام دادن بعد از تشهد آخر نماز.
۱۰. ترتیب، یعنی هر یک از اجزای نماز را در جای خودش انجام دادن.
۱۱. موالات، یعنی پی در پی بودن اجزاء نماز.

ارکان نماز پنج چیز است:

- ۱) نیت. ۲) تکبیرة الاحرام. ۳) قیام در وقت گفتن تکبیرة الاحرام و قبل از رکوع. ۴) رکوع. ۵) سجود.

فعالیت

۱. شاگردان واجبات نماز را حفظ کنند.
۲. شاگردان ارکان نماز را حفظ کنند.

ارزیابی

- ا. اگر کسی سهواً یک جزء واجب نماز را نتواند، نمازش است.
- ب. اگر رکن نماز را سهواً ترک کند، نمازش است.

اوقات نمازهای پنجگانه

هدف

آشنایی با اوقات نمازهای پنجگانه.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که یک مسلمان در یک شبانه‌روز چند نماز می‌خواند؟
- آیا وقت هر نماز را می‌دانید؟

می‌دانیم که ما مسلمان‌ها در یک شبانه‌روز پنج مرتبه نماز می‌خوانیم. هر نماز در وقت معینی خوانده می‌شود. یک مسلمان همانگونه که باید نماز را یاد داشته باشد، باید وقت آنرا نیز به دقت بداند، چون اگر در خارج از وقت معین بخواند صحیح نیست. در این درس می‌خواهیم وقت صحیح هر نماز را یاد بگیریم:

۱. **نماز صبح.** اولین نمازی که یک مسلمان در شبانه‌روز می‌خواند، نماز صبح است. وقت نماز صبح از طلوع فجر تا طلوع آفتاب است.

۲. **نماز ظهر.** دومین نمازی که یک مسلمان در شبانه‌روز می‌خواند، نماز ظهر است. نماز ظهر از زمانی خوانده می‌شود که خورشید از وسط آسمان به طرف غرب متمایل شود.

۳. نماز عصر. نماز عصر بعد از نماز ظهر خوانده می‌شود و تا زمانی که خورشید غروب نکرده می‌توان نماز عصر را خواند.

۴. نماز مغرب. نماز مغرب یا شام وقتی خوانده می‌شود که خورشید غروب کرده باشد و سرخی‌ای که بعد از غروب آفتاب در شرق به وجود می‌آید، از بین رفته باشد.

۵. نماز عشاء. نماز عشا را بعد از نماز مغرب و تا قبل از نیمه شب می‌توان خواند.

باید توجه داشت که اول وقت بهترین وقت نماز خواندن است. رسول اکرم (ص) فرموده است وقتی که صدای اذان را می‌شنوید به طرف نماز بشتابید.

۱. اوقات نماز را پنج بار در کتابچه خود بنویسید.

۲. در گروه‌های پنج نفری باهم درباره اوقات نماز گفتگو نمایید.

رکعات نماز

هدف

آشنایی با تعداد رکعات نمازهای پنجگانه.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که نماز صبح چند رکعت است؟
- آیا می‌دانید که نماز ظهر چند رکعت است؟

نمازها دو قسم‌اند: واجب و مستحب. نمازهای واجب را نباید ترک کنیم چون ترک کردن آنها گناه دارد، ولی نمازهای مستحب اگر خوانده شود ثواب دارد و اگر خوانده نشود گناه ندارد. نمازهای واجب زیادند و در این درس تنها در باره رکعات نمازهای پنجگانه صحبت می‌کنیم:

۱. نماز صبح. دو رکعت خوانده می‌شود.
۲. نماز ظهر. چهار رکعت خوانده می‌شود.
۳. نماز عصر. چهار رکعت خوانده می‌شود.
۴. نماز مغرب (شام). سه رکعت خوانده می‌شود.
۵. نماز عشاء (خفتن). چهار رکعت خوانده می‌شود.

باید توجه داشت که در دو رکعت اول همه نمازها حمد و یک سوره از قرآن کریم را می‌خوانیم ولی در رکعت‌های سوم و

چهارم می‌توانیم تنها سوره حمد را بخوانیم و می‌توانیم تسبیحات
اربعه را بخوانیم. تسبیحات اربعه چنین است: **سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ.**

فعالیت

۱. شاگردان به چند گروه تقسیم شوند و در باره رکعات نماز باهم گفتگو کنند.
۲. تسبیحات اربعه را حفظ کنید.

ارزیابی

۱. آیا شاگردان رکعات نمازهای پنیگانه را یاد گرفته‌اند؟
۲. آیا شاگردان می‌توانند بگویند که در رکعت اول و دوم چه می‌خوانند و در رکعت‌های سوم و چهارم چه می‌خوانند؟ (در کدام سوره حمد و سوره و در کدام تسبیحات اربعه یا سوره حمد به تنهایی؟)

ادای نماز چهاررکعتی

هدف

آموزش نماز چهاررکعتی.

پرسش‌ها

- آیا می‌توانید نماز چهاررکعتی (مانند نماز ظهر) بفوانید؟
- یقیناً با مفتوا و پیام این سوره قرآن کریم آشنایی دارید؟

در صنف دوم یاد گرفتیم که نماز دو رکعتی چگونه خوانده می‌شود. امسال یاد می‌گیریم که نمازهای چهاررکعتی (مانند نمازهای ظهر، عصر و عشاء) چگونه خوانده می‌شود. دو رکعت اول نمازهای چهاررکعتی مانند نمازهای دورکعتی خوانده می‌شود. برای یادآوری یکبار دیگر نماز دورکعتی را تکرار می‌کنیم:

بعد از آنکه وضو گرفتیم، (۱) رو به قبله ایستاد می‌شویم؛ (۲) نیت می‌کنیم؛ یعنی قصد خود را در دل با خدا می‌گوییم. مثلاً در دل می‌گوییم: دو رکعت نماز صبح می‌خوانم قربتاً الی الله. (۳) تکبیرة الاحرام می‌گوییم یعنی می‌گوییم: الله اکبر؛ (۴) سوره حمد را تا آخر می‌خوانیم؛ (۵) سوره اخلاص (قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ) یا یک سوره کامل دیگر را می‌خوانیم. (۶) به رکوع می‌رویم. در رکوع کمر خود را به اندازه‌ای خم می‌کنیم تا دست‌ها بر روی زانو قرار بگیرند. درین حالت می‌خوانیم: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ

(۷) بعد از رکوع کاملاً می‌ایستیم و می‌گوییم: سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ؛ (۸) بعد به سجده می‌رویم. برای سجده سر را بر مهر گذاشته و می‌گوییم: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَ بِحَمْدِهِ (۹) بعد می‌نشینیم و دوباره به سجده می‌رویم، مانند بار اول؛ (۱۰) بعد می‌نشینیم و دوباره می‌ایستیم و مانند رکعت اول حمد و سوره می‌خوانیم. در حال بلند شدن در تمامی رکعت‌ها مستحب است که بگوییم: بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُ وَ أَقْعُدُ. (۱۱) بعد از تمام کردن سوره، قنوت می‌خوانیم. یعنی کف دو دست را بالا می‌گیریم و دعا می‌کنیم. مثلاً این دعای قرآنی را می‌خوانیم: رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ. دعای دیگری نیز می‌توان در قنوت خواند. (۱۲) بعد به ترتیبی که گفته شد، به رکوع می‌رویم و دو باره سجده می‌کنیم. (۱۳) بعد از سجده دوم می‌نشینیم و تشهد می‌خوانیم. در تشهد می‌خوانیم: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۱۴) بعد سلام می‌دهیم: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ؛ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ؛ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَتُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ.

در نماز چهاررکعتی، بعد از آنکه تشهد را در رکعت دوم خواندیم، سلام نمی‌دهیم و می‌ایستیم. در رکعت سوم و چهارم می‌توانیم تنها سوره فاتحه بخوانیم (بدون سوره دیگر) و می‌توانیم تسبیحات اربعه بخوانیم: سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ. بعد از آن به رکوع می‌رویم مانند رکعت‌های اول و دوم بعد دو سجده می‌کنیم. اگر نماز سه رکعتی بود تشهد می‌خوانیم و سلام می‌دهیم و اگر نماز چهاررکعتی بود، رکعت چهارم را مانند رکعت سوم می‌خوانیم و بعد از دو سجده تشهد می‌خوانیم و سلام می‌دهیم و نماز تمام می‌شود. سلام را در صنف دوم یاد گرفته‌ایم:

السلام عليك ايها النبي و رحمة الله و بركاته، السلام علينا و على
عباد الله الصالحين، السلام عليكم و رحمة الله و بركاته.

فعاليت

۱. نماز صبح را انجام دهید.
۲. در نمازهای مغرب و عشاء که سه و چهار رکعت اند، رکعت سوم و چهارم را چگونه می‌فوانیم؟ بنویسید.
۳. تسبیحات اربعه در کجای نماز فوانده می‌شود؟

ارزیابی

۱. شاگردان به صورت انفرادی نماز دوررکعتی (مثلاً نماز صبح) را عملاً در صنف بفوانند و معلم مقترم دقت کند که آیا آنها، آنرا یاد دارند یا غیر؟
۲. نماز سه رکعتی و چهاررکعتی نیز به همان صورت، فوانده و ارزیابی شود.

نجاسات و طهارات

هدف

آموزش اکتساب نجاست و طهارت.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید چه چیزهایی نجس است؟
- آیا می‌دانید وقتی چیزی نجس شود چگونه پاک می‌شود؟

در سال گذشته یاد گرفتیم که برخی چیزها نجس‌اند و آب نجاسات را پاک می‌کند. همچنین، یاد گرفتیم که چگونه با آب می‌توان چیزهای نجس را پاک کرد. امسال خواهیم آموخت که چیزهای دیگری نیز نجس‌اند و راه‌های دیگری غیر از آب نیز برای پاک کردن نجاسات وجود دارد. نجاساتی که ممکن است بیشتر با آنها سروکار پیدا کنید، عبارتند از:

۱. بول و غایط انسان و حیوانات حرام گوشت (مانند پشک)؛
۲. خون (البته خونی که بعد از ذبح حیوانات حلال گوشت در آن باقی می‌ماند پاک است)؛
۳. میته یا حیوانات مردار شده (چه حلال گوشت باشد و چه حرام گوشت)؛
۴. سگ؛ ۵. خوک؛

مطهرات یا پاک کننده‌های مهم نیز عبارتند از:

۱. آب. آب بهترین پاک‌کننده است. اگر چیزی نجس شود و آنرا در آب کم (مثلاً توسط آفتابه) سه بار بشوییم پاک می‌شود و در آب جاری یا آب حوض (کر) یک بار بشوییم پاک می‌شود.
۲. آفتاب. مثلاً اگر زمینی نجس شود و عین نجاست در آن نباشد، اگر زمین تر شود و با آفتاب خشک شود پاک می‌شود.
۳. زمین. مثلاً اگر کفش انسان نجس شود، در صورتی که عین نجاست در آن نباشد و انسان چند قدمی روی زمین راه برود کفش پاک می‌شود.

فعالیت

۱. انواع نجاسات را در کتابچه فور بنویسید.
۲. بنویسید که هر کدام را چگونه می‌توان پاک کرد.

فصل سوم: آداب و اخلاق حقوق والدین

۲۰

هدف

آشنای با حقوق والدین.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که پدران و مادران ما چه حقوقی بر ما دارند؟
- چرا والدین بر ما حق دارند؟

پدر و مادر حقوق زیادی بر ما دارند. آنها در کودکی برای ما زحمتهای زیادی کشیده و رنجهای بسیاری را تحمل کرده‌اند. در قرآن کریم میخوانیم که: با پدر و مادر خود نیکی کنید و با آنها به نرمی و مهربانی گفتگو کنید. پیامبر اسلام می‌فرماید: رضای خداوند در رضای پدر و مادر است. برای درک اهمیت حقوق والدین به داستان ذیل توجه کنید:

سه برادر بودند که باهم در محلی کار می‌کردند. یکی از آنها جوان پرهیزکاری بود که برای کسب رضایت مادر خود بسیار تلاش می‌کرد و هر روز قبل از بیرون رفتن از خانه دست مادرش را می‌بوسید و با اجازه او دنبال کار خود میرفت، ولی دو برادر دیگر توجه چندانی به مادر خود نداشتند. روزی مادرش در خواب بود و پسر خوبش برای آنکه از مادرش اجازه رفتن بگیرد و با او

خداحافظی نماید، مدتی منتظر ماند تا بیدار شود. بعد از آنکه مادرش بیدار شد با او خداحافظی کرده و رفت. وقتی او نزد برادران خود رسید، آنها سوال کردند که چرا دیر آمدی؟ او در جواب گفت: سعی کردم برای خود در بهشت جایی به دست آورم زیرا پیامبر بزرگ فرموده است: «بهشت زیر پای مادران است». بعد برای آنها توضیح داد که چرا دیر آمده است.

فعالیت

۱. با کمک امام مسجد یک لیست از حقوق والدین بر فرزندان تهیه نمایید.
۲. در گروه‌های چند نفری درباره حقوق والدین صحبت نموده و قضاوت کنید که چرا والدین بر ما حق دارند.

آداب مسجد

۲۱

هدف

آشنایی با آداب مسجد.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که مسجد آدابی دارد؟
- کدام آداب مسجد را می‌دانید؟

مسجد اهمیت زیادی در اسلام دارد. مسجد جای عبادت و پرستش خداوند است. به همین خاطر است که گفته می‌شود مسجد خانه خداوند است. نماز در مسجد خیلی ثواب دارد و انسان تاحدی که امکان دارد نباید نماز خود را در جایی غیر از مسجد بخواند. اما باید دانست که مسجد آدابی دارد که مسلمان باید آنها را مراعات نماید:

۱. زیاد به مسجد برود؛
۲. وقتی وارد مسجد شد اول پای راست را بگذارد و وقتی از آن خارج گردید اول پای چپ خود را پیش بگذارد؛
۳. با وضو داخل مسجد شود؛

۴. وقتی داخل مسجد شد، دو رکعت نماز تحیت و احترام مسجد بخواند. البته اگر نماز واجب، قضایی و یا مستحبی دیگر بخواند نیز کفایت می‌کند؛
۵. در مسجد صدای خود را بلند نکند؛
۶. در مسجد به عبادت خداوند مشغول شود و از گفتگو در باره امور دنیوی پرهیز نماید؛
۷. در پاکیزه نگهداشتن مسجد کوشش نماید؛
۸. وقتی به مسجد می‌رود لباس پاکیزه بپوشد و خود را خوشبو کند و از خوردن سیر و پیاز که دهان را بدبو می‌سازد پرهیز نماید.
۹. زودتر از دیگران به مسجد برود و دیرتر از دیگران بیرون بیاید.

فعالیت

۱. شاگردان به چند گروه تقسیم شوند و در باره آداب مسجد باهم گفتگو کنند.
۲. شاگردان با کمک امام مسجد یک لیست کامل‌تر از آداب مسجد تهیه کنند.

ارزیابی

۱. از شاگردان چند سوال درباره آداب مسجد شود.
۲. آیا شاگردان عملاً آداب مسجد را مراعات می‌کنند؟

حقوق اقارب

هدف

آشنایی با حقوق اقارب.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که خویشاوندان و اقارب ما چه حقوقی بر ما دارند؟
- اگر یکی از خویشاوندان شما مریض شود شما چه کار می‌کنید؟

اقارب یعنی خویشاوندان و فامیل‌های نزدیک. اقارب و خویشاوندان حقوقی بر ما دارند که باید آنها را رعایت نماییم. در دین مبین اسلام به رعایت حقوق اقارب صله رَحِم گفته می‌شود. صله رحم یعنی ارتباط داشتن با خویشاوندان. خداوند از ما می‌خواهد که با خویشاوندان خود روابط خوب و حسنه داشته باشیم و به یکدیگر کمک نماییم.

پس ما باید با اقارب خود رفت و آمد داشته باشیم، در غم و شادی آنها شریک باشیم و به آنها کمک نماییم، غیبت و بدگویی آنها را ننماییم و در مورد آنها همیشه خیرخواهی داشته باشیم.

فعالیت

۱. با کمک امام مسجد یک لیست از حقوق اقارب تهیه کنید.
۲. معنی صله رحم را در کتابچه خود بنویسید.
۳. نظر شما درباره صله رحم چیست؟

ارزیابی

۱. وظیفه ماست که با نوپشاونندان خود کرم داشته باشیم.
۲. اقارب یعنی.....
۳. صله رحم یعنی.....

حفظ محیط زیست

هدف

آشنایی با محیط زیست و وظایفی که در قبال آن داریم.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که محیط زیست چیست؟
- آیا می‌دانید که وظیفه ما در برابر محیط زیست ما چیست؟

دشت، کوه، کوچه، جاده و حویلی خانه ما محیط زیست ما هستند. همانطوری که تلاش می‌کنیم بدن و خانه خود را پاک نگهداریم باید محیط زندگی خود را نیز پاک نگهداریم. ما باید تلاش کنیم تا خانه، حویلی، کوچه، شهر و ده خود را پاک نگهداری نماییم. کثافات و خاکروبه‌ها را در جای مخصوص آن بریزیم و آن را در کوچه و اطراف خانه نریزیم، زیرا میکروب‌های آن در محیط پخش شده و ما را مریض می‌سازد. پس برای حفظ صحت و سلامتی خود و دیگران باید محیط زیست خود را پاک و پاکیزه نگهداریم.

دین مبین اسلام همواره ما را به پاکی و پاکیزگی دعوت می‌نماید. پیامبر بزرگوار ما فرموده است «نظافت و پاکیزگی جزء ایمان است». یعنی مسلمان باید همیشه پاک و پاکیزه باشد.

فعالیت

۱. شاگردان در باره معیط زیست یک لیست تهیه کنند که کجاها معیط زیست است.
۲. شاگردان به چند گروه تقسیم شوند و در باره وظایف خود در قبال معیط زیست گفتگو کنند و سپس نماینده آنها فاصله نظر گروه را در صنف مطرح کنند.
۳. شاگردان نظر خود را در باره حدیث شریف بیان کنند.

ارزیابی

۱. شاگردان وظایف خود در برابر معیط زیست را بیان کنند و معلم به آنها نمره بدهد.
۲. از شاگردان سوال شود که پیامبر اسلام در باره تظافت چه فرموده است.

ارزش صحت

هدف

آشنایی با ارزش صحت.

پرسش‌ها

- آیا می‌دانید که صحت و تندرستی بقدر با ارزش است؟
- برای حفظ صحت خود چه کار می‌کنید؟

صحت‌مندی و تندرستی یکی از نعمت‌های بزرگ خداوند است. ما باید قدر این نعمت را دانسته و در حفظ و نگهداری آن کوشا باشیم. دین مبین اسلام به ما توصیه می‌کند که در حفظ صحت خود بکوشیم و از هر کاری که به سلامتی ما صدمه می‌زند اجتناب نماییم.

ما باید از غذاهای پاک و مفید به قدر کافی استفاده کنیم، به نظافت بدن، لباس و محیط زیست خویش همیشه توجه نماییم و از خوردن و آشامیدن چیزهایی که به بدن ما ضرر می‌رساند دوری کنیم. از پرخوری، خوردن غذاهای آلوده، خوردن میوه‌های ناشسته و نوشیدن آب ناپاک پرهیز نماییم.

ورزش برای صحت بدن بسیار ضروری است. ورزش، تن و روان ما را سالم و شاداب می‌سازد و انواع مرض‌ها را از ما دور می‌سازد. کودکان، نوجوانان و جوانان بیشتر از دیگران به

ورزش نیاز دارند. فوتبال، والیبال، توپ‌دنده و انواع بازی‌های محلی برای ورزش خیلی مناسب‌اند. البته، باید سعی نماییم که در هنگام ورزش به دیگران آزار نرسانیم و پوشش اسلامی را مراعات نماییم.

فعالیت

۱. شاگردان اهمیت سلامتی و تندرستی را در کتابچه فود بنویسند.
۲. شاگردان لیستی از مواد غذایی مفید را تهیه نمایند.

ارزیابی

۱. یکی از نعمت‌های خداوند است.
۲. میوه اول بعد بنوریم.
۳. ما باید از خوردن و آشامیدن خودداری نماییم.